

TOPLUMSAL CİNSİYET VE ÇALIŞMA HAYATI

6. BÖLÜM

Selma ŞEN¹

Giriş

İnsan toplumsal bir varlıktır. Toplumun bir üyesi olan birey, içinde bulunduğu toplumdaki etkilenerek sosyalleşmeye yani toplumsallaşmaya çalışır. Toplumsallaşma sürecinde birey, toplumun kendisinden beklediği davranışları benimser. Kendisinden bekleneni gerçekleştirdiğinde ise topluma uyum sağlar. Toplumun bireyden istediği ve bireyin benimsediği bu davranışlar içerisinde cinsiyete atfedilen roller de söz konusudur ⁽¹⁾.

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeklere ait; roller, normlar ve kadın ve erkek grupları arasındaki ilişkiler gibi niteliklerin sosyal yapılanması anlamına gelmektedir ⁽²⁾. Dünya Sağlık Örgütü raporunda toplumsal cinsiyet kavramının; kadın ve erkeğin toplumsal olarak inşa edilmiş özelliklerini ifade ettiği, toplumdan topluma değiştiği ve değiştirilebilir olduğu belirtilmektedir ⁽³⁾.

Toplumsal cinsiyetin, cinsiyetten farkı; cinsiyet, biyolojik olarak belirlenirken, toplumsal cinsiyet sosyal olarak belirlenir, kültürden kültüre ve toplumdan topluma değişebilir. Kadınlar ve erkekler arasında pek çok farklılık bulunmaktadır. Bu farklılıkların bazıları cinsiyetten kaynaklanırken; çoğunluğu toplumsal cinsiyetten kaynaklanmaktadır ⁽⁴⁾.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği farklı boyutlardaki iktidar ilişkilerinin sonucu olarak toplumun kadın ve erkeğe ilişkin algısından kaynağını almaktadır.

¹ Doç. Dr. Selma ŞEN, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü selmasen77@gmail.com

eşitlik politikaları geliştirilmiş ve geliştirilmeye devam edilmektedir ⁽³⁰⁾. Çalışma Hayatına Yönelik Cinsiyet Eşitliği Politikaları günümüzde kadınların ve erkeklerin eşit haklar elde etmeleri insan hakları tarafından gerekli görülmektedir. Kadınların karar alma mekanizmaları, çalışma hayatı, toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasi alanda katılımını gerektirecek tüm haklardan erkeklerle eşit düzeyde söz hakkına sahip olması gerektiği düşünülmektedir.

Türkiye'deki kadın istihdamının genel özellikleri, kayıt dışı istihdamın yaygın olması, işgücüne katılım oranlarının düşük olması, çalışma çağındaki kadın nüfusunun büyük çoğunluğunun ev kadını olması ve bu yüzden istihdama katılmaması şeklinde sıralanmaktadır ⁽³⁶⁾. Bu olumsuzlukları en aza indirmek ve kadınların işgücüne katılımını artırmak amacıyla bu yöndeki uygulamaların artırılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Sarıtaş E, Şahin Ü. Hayat bilgisi ders kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2019; 48: 463-477.
2. WHO (16/06/2020 tarihinde <http://www.who.int/gender-equity-rights/understanding/gender-definition/en/> adresinden ulaşılmıştır).
3. WHO Gender mainstreaming for health managers: A practical approach, 2011. (16/06/2020 tarihinde <http://www.who.int/gender-equity-rights/knowledge/glossary/en/> adresinden ulaşılmıştır).
4. Dökmen, Z. (2014). Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar. Ankara: Remzi Kitabevi.
5. Şimşek H. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın üreme sağlığına etkisi: Türkiye örneği. DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi. 2011; 25(2): 119-126.
6. CEDAW (2005). Concluding comments: Turkey advance unedited version. (16/06/2020 tarihinde <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/reports/docs/concludecomments/Turkey.rev.1.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
7. KSGM (2008). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013. Ankara: Fersa Ofset.
8. Ataklı YR. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ekseninde kadın istihdamı ve ekonomik şiddet. Journal of Life Economics. 2016; 3(3): 77-100.
9. Ünüvar P, Tagay Ö. Çalışan evli kadınların toplumsal cinsiyet rolleri, yaşam, iş doyumu ve evlilik uyumlarının incelenmesi. Kadın/Woman 2000. 2015; 16(1): 21-44
10. Yılmaz A, Bozkurt Y, İzci F. Kamu örgütlerinde çalışan kadın iş görenlerin çalışma yaşamlarında karşılaştıkları sorunlar üzerine bir araştırma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2008; 9(2): 89- 114.
11. Özçatalı EÖ. Ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve kadının çalışma yaşamına katılımı. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 2011; 1(1): 21-39.

12. Kumaş H. İşveren ve işveren vekillerine göre kreş/gündüz bakımevi/yurt hizmeti ve istihdam ilişkisi Denizli ili örneği. *Çalışma ve Toplum Dergisi*. 2017; 53(2): 573-616.
13. TÜİK (2020). (20/06/2020 tarihinde <https://biruni.tuik.gov.tr/secilmisgostergeler/sorguSayfa.do?target=tablo>, adresinden ulaşılmıştır).
14. Global Gender Gap Report (2020) (16/06/2020 tarihinde <https://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2020/the-global-gender-gap-index-2020/> adresinden ulaşılmıştır).
15. ILO (2020). A quantum leap for gender equality for a better future of work for all, Geneva: ILO. (16/06/2020 tarihinde https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_674831.pdf adresinden ulaşılmıştır).
16. Pekel E. Toplumsal cinsiyet rolleri ve kadının çalışma hayatındaki konumu. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*. 2019; 5(01): 30-39.
17. Önder N. Türkiye’de kadın işgücünün görünümü. *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*. 2013; 1(1): 35-61.
18. Alparslan AM, Bozkurt ÇÖ, Özgöz A. İşletmelerde cinsiyet ayrımcılığı ve kadın çalışanların sorunları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2015; 2(3): 66-81.
19. Korkmaz A, Korkut G. Türkiye’de kadının işgücüne katılımının belirleyicileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2012; 17(2): 41-65.
20. Erkek, S., Karagöz, H. (2009). Kadının iş hayatındaki yeri ve karşılaştığı sorunlar. Konya: Konya Ticaret Odası.
21. Çelik, HY. (2019). Türkiye’de Kadın İstihdamı Ve Toplumsal Cinsiyet Baskısı: Kırklareli Örneği. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*
22. Ecevit, Y., Sarıtaş Eldem, C.T. (2013). Türkiye’de cinsiyet eşitliğine elverişli ortamın oluşturulması BM ortak programı – Taslak rapor. Ankara: TBMM Bilim Kurulu Raporu
23. Yorgun S. Sömürü, koruma ve pozitif ayrımcılıktan çalışma hayatının egemen gücü olmaya doğru kadınlar: 21. yüzyıl ve pembeleşen çalışma hayatı. *Sosyoekonomi Dergisi*. 2010; 6(11): 167- 190.
24. Birleşmiş Milletler (1995). Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu. (16/06/2020 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
25. Bedir, E. (2013). Sosyal politikanın uluslararası araçları. E. Bedir, M.M. Özaydın, B. Metin (Ed.), *Sosyal Politika I içinde* (s.213 - 231). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
26. Yaman, D. (2020). Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye’de Kamusal Çocuk Bakım Hizmetleri. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
27. Ceylan-Ataman, B. (2010). Avrupa İstihdam Stratejisi. Ceylan-Ataman, Berrin (Ed.), *Türkiye’nin Adaylık Sürecinde Avrupa Birliği İstihdam ve Sosyal Politikası içinde* (s. 89-100). Ankara: Siyasal Kitabevi
28. Birleşmiş Milletler (2015). 2030 Sürdürülebilir kalkınma hedefleri. (16/06/2020

- tarihinde <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-developmentgoals/goal-5-gender-equality.html> adresinden ulaşılmıştır).
29. Yıldırım İE, Ergüt Ö, Camkırın C. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusundaki farkındalığın belirlenmesine yönelik akademisyenler üzerine bir araştırma. Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi. 2018; 2: 37-46.
  30. İleri Ü. Sosyal politikalarda kadın ve cinsiyet ayrımcılığı ile ilgili başlıca uluslararası ve ulusal hukuki düzenlemeler. Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi. 2016; 5(12): 128-153.
  31. 1982 Anayasası. (14/06/2020 tarihinde <http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm> adresinden ulaşılmıştır).
  32. Şen M. Cinsiyete dayalı ücret eşitsizliğinin avrupa birliği ve türkiye kapsamında değerlendirilmesi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi. 2018; 41: 295-324.
  33. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1949). (14/06/2020 tarihinde http://www.un-cankara.org.tr/doc_pdf/h_rigths_turkce.pdf adresinden ulaşılmıştır).
  34. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women – CEDAW (16/06/2020 tarihinde <https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/cedaw.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
  35. Milletlerarası Antlaşma, (2007). (16/06/2020 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/04/20070409-1.htm> adresinden ulaşılmıştır).
  36. Özmen, Z. (2017). Türkiye’de kadınlara yönelik sosyal politikalar. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları
  37. Gündoğan, N. (2013). İstihdam ve İstihdam Oranı. N. Gündoğan, M. K. Biçerli, K. Lordoğlu N. Özkaplan (Ed.), Çalışma Ekonomisi-I içine (s.213 - 231). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
  38. İŞKUR. (2016). Türkiye iş kurumu dokuzuncu genel kurul çalışma raporu. (16/06/2020 tarihinde https://media.iskur.gov.tr/13592/9-genel_kurul_raporu.pdf adresinden ulaşılmıştır).
  39. İŞKUR. (2019). Girişimcilik eğitim programları. (16/06/2020 tarihinde <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/kurs-ve-programlar/girisimcilikegitim-programlari/> adresinden ulaşılmıştır).
  40. Birleşmiş Milletler (BM) Türkiye (2018). ILO ve İŞKUR’un kadın istihdamını teşvik projesi yüzlerce kadının hayatına dokundu. (16/06/2020 tarihinde <http://www.un.org.tr/ilo-ve-iskurun-kadin-istihdamini-tesvik-projesiyuzlerce-kadinin-hayatina-dokundu/> adresinden ulaşılmıştır).
  41. ILO (2019). ILO ve İŞKUR kadın istihdamı için güç birliğine devam ediyor. (16/06/2020 tarihinde https://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_720771/lang-tr/index.htm adresinden ulaşılmıştır).
  42. KSGM (2020). Kadının güçlenmesi strateji belgesi ve eylem planı. (16/06/2020 tarihinde <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-planı-2018-2023> adresinden ulaşılmıştır).
  43. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (2018). 5 Yılda 5 bin kadına istihdam. (16/06/2020 tarihinde <http://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Bakanlik-Haberleri/5-Yilda-5-Bin-Kadına-Istihdam-Projesi> adresinden ulaşılmıştır).
  44. OPET (2019). Kadının gücü projesi. (16/06/2020 tarihinde https://www.opet.com.tr/Kadin-Gucu?gclid=CjwKCAjwTajrBRBVEiwA8w2Q8Pz625VVFos3pFZ-CPSy6iFfsQuo4Bj3UG1x1WTUjx77YkXzbaiTubBoCXekQAvD_BwEhttps://www.

opet.com.tr/KadinGucu?gclid=CjwKCAjwtajrBRBVEiwaA8w2Q8Pz625VVFos3pFZ-CPSy6iFfsQuo4Bj3UG1x1WTUjx77YkXzbaITubBoCXekQAvD_BwE adresinden ulaşılmıştır).

45. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2019). Bakan Selçuk: Çalışan annelere aylık (100 Avro) destek sağlayacağız. (16/06/2020 tarihinde <https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/haberler/bakan-selcuk-calisanannelere-aylik-644-lira-100-avro-destek-saglayacagiz/> adresinden ulaşılmıştır).
46. TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (2014). Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliği için elverişli ortamın geliştirilmesi ortak programı raporu (16/06/2020 tarihinde https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/Ortak%20Program%20Raporu_Temmuz%202014.pdf adresinden ulaşılmıştır).
47. Kalkınma Bakanlığı. (2015). Onuncu kalkınma planı (2014-2018) işgücü piyasasının etkinleştirilmesi programı eylem planı. (16/06/2020 tarihinde http://odop.kalkinma.gov.tr/dokumanlar/8Isgucu_Piyasasinin_Etkinlestirilmesi_Programi.pdf adresinden ulaşılmıştır).
48. Aydın S. Türkiye’de kadının istihdamı ve kadına dair sosyal güvenlik uygulamaları. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2016; 7(1): 243-258.